

Τριώδιον Κατανυκτικόν

Ἕνα Πνευματικὸ Ταξίδι
πρὸς τὸ Τέλος τοῦ παλαιοῦ
καὶ τὴν Ἀρχὴ τοῦ Νέου

■ Τὸ ταξίδι τῆς Μεγάλης Σαρακοστῆς (ε')

Μεσοσαρακοστή: Σταυροπροσκύνηση*

Νίκη καὶ Χαρὰ

Ἡ τρίτη Κυριακὴ τῶν Νηστειῶν ὀνομάζεται «Κυριακὴ τῆς Σταυροπροσκύνησης». Στὴν ἀγρυπνία αὐτῆς τῆς μέρας, μετὰ ἀπὸ τὴν μεγάλη Δοξολογία, ὁ Σταυρὸς μεταφέρεται σὲ μιὰ σεμνὴ πομπὴ στοῦ κέντρο τοῦ Ναοῦ καὶ παραμένει ἐκεῖ ὅλη τὴν ὑπόλοιπη ἑβδομάδα ὁπότε στοῦ τέλος κάθε Ἀκολουθίας γίνεται προσκύνηση τοῦ Σταυροῦ.

Ἀξίζει νὰ σημειωθεῖ, ὅτι τὸ θέμα τοῦ Σταυροῦ, ποὺ κυριαρχεῖ στὴν ὕμνολογία αὐτῆς τῆς Κυριακῆς, παρουσιάζεται ὄχι μέσα στὰ πλαίσια τοῦ πόνου, ἀλλὰ τῆς νίκης καὶ τῆς χαρᾶς. Ἀκόμα δὲ περισσότερο οἱ Εἴρμοι τοῦ Κανόνα τῆς Κυριακῆς εἶναι παρμένοι ἀπὸ τὴν πασχαλινὴ ἀκολουθία, «ἀναστάσεως ἡμερα», καὶ ὁ Κανόνας εἶναι παράφραση τοῦ ἀναστάσιμου Κανόνα (Σταυροαναστάσιμος Κανόνας).

Εἶναι εὐκόλο νὰ διακρίνουμε τὸ νόημα ὄλων αὐτῶν. Βρισκόμαστε στὴ μέση τῆς Μεγάλης Σαρακοστῆς. Ἀπὸ τὴ μιὰ πλευρά, ἡ φυσικὴ καὶ πνευματικὴ προσπάθεια, ἂν εἶναι συστηματικὴ καὶ συνεχῆς, ἀρχίζει νὰ μᾶς γίνεται αἰσθητὴ, τὸ φόρτωμα νὰ γίνεται πιὸ βαρὺ, ἡ κόπωση πιὸ φανερὴ. Ἔχουμε ἀνάγκη ἀπὸ βοήθεια καὶ ἐνθάρρυνση. Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρά, ἀφοῦ ἀντέξουμε αὐτὴ τὴν κόπωση καὶ ἔχουμε ἀναρριχηθεῖ στοῦ βουνὸ μέχρι αὐτὸ τὸ σημεῖο, ἀρχίζουμε νὰ βλέπουμε τὸ τέλος τῆς πορείας μας καὶ ἡ ἀκτινοβολία τοῦ Πάσχα γίνεται πιὸ ἔντονη.

Ἡ Σαρακοστὴ εἶναι ἡ σταύρωση τοῦ ἑαυτοῦ μας, εἶναι ἡ ἐμπειρία –περιορισμένη βέβαια– ποὺ ἀποκομίζουμε ἀπὸ τὴν ἐντολὴ τοῦ Χριστοῦ ποὺ ἀκούγεται στοῦ εὐαγγελικὸ ἀνάγνωσμα αὐτῆς τῆς Κυριακῆς: «ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἀκολουθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθήτω μοι» (Μάρκ. ἡ' 34). Ἀλλὰ δὲν μπορούμε νὰ σηκώσουμε τὸν σταυρὸ μας καὶ ν' ἀκολουθή-

σουμε τὸν Χριστὸ ἂν δὲν ἀτενίζουμε τὸν Σταυρὸ πού Ἐκεῖνος σήκωσε γιὰ νὰ μᾶς σώσει. Ὁ δικὸς Του Σταυρὸς, ὄχι ὁ δικὸς μας, εἶναι ἐκεῖνος πού μᾶς σώζει. Ὁ δικὸς Του Σταυρὸς εἶναι ἐκεῖνος πού δίνει νόημα ἀλλὰ καὶ δύναμη στοὺς ἄλλους.

* * *

Αὐτὸ μᾶς ἐξηγεῖ τὸ συναζάρι τῆς Κυριακῆς αὐτῆς:

«Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, Κυριακῇ τρίτῃ τῶν Νηστειῶν, τὴν προσκύνησιν ἐορτάζομεν τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ Σταυροῦ».

Ἐπειδὴ στὴν διάρκεια τῆς νηστείας τῶν σαράντα ἡμερῶν, κατὰ κάποιον τρόπο, καὶ ἐμεῖς σταυρωνόμαστε, νεκρωνόμαστε ἀπὸ τὰ πάθη, ἔχουμε τὴν πίκρα τῆς ἀκηδίας καὶ τῆς πτώσης, γι' αὐτὸ ὑψώνεται ὁ τίμιος καὶ ζωοποιὸς Σταυρὸς, γιὰ ἀναψυχὴ καὶ ὑποστήριξή μας· μᾶς θυμίζει τὰ πάθη τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ μᾶς παρηγορεῖ... **Εἴ**μαστε σὰν τοὺς ὁδοιπόρους σὲ δύσκολο καὶ μακρινὸ δρόμο πού, κατὰκοποι, ἂν βροῦν κάποιον εὐσκιόφυλλο δένδρον κάθονται γιὰ λίγο ν' ἀναπαυθοῦν καὶ ἀνανεωμένοι συνεχίζουν τὸν δρόμον τους. **Ἔ**τσι καὶ τώρα τὸν καιρὸ τῆς νηστείας καὶ στὸ δύσκολο ταξίδι τῆς προσπάθειας, ὁ ζωηφόρος Σταυρὸς φυτεύτηκε στὸ μέσον τοῦ δρόμου ἀπὸ τοὺς ἁγίους Πατέρες γιὰ νὰ μᾶς δώσει ἄνεση καὶ ἀναψυχὴ, γιὰ νὰ μᾶς ἐνθαρρύνει στὴν ὑπόλοιπη προσπάθεια μας. **Ἡ**, γιὰ νὰ δώσουμε καὶ ἓνα ἄλλο παράδειγμα: ὅταν ἔρχεται ἓνας βασιλιάς, πρὶν ἀπὸ αὐτὸν πορεύονται τὰ διακριτικὰ του γνωρίσματα, τὰ σκῆπτρα, τὰ σύμβολά του καὶ ὕστερα ἐμφανίζεται ὁ ἴδιος χαρούμενος γιὰ τὴν νίκη καὶ μαζί του χαίρονται καὶ ὅλοι οἱ ὑπήκοοί του· ἔτσι καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, πού σὲ λίγο θὰ μᾶς δεῖξει τὴν νίκη Του κατὰ τοῦ θανάτου Του καὶ θὰ ἐμφανιστεῖ μετὰ δόξης τὴν ἡμέρα τῆς Ἀναστάσεως, μᾶς στέλνει πρῶτα τὸ σκῆπτρον Του, τὴν βασιλικὴ σημαία, τὸν ζωοποιὸ Σταυρὸ, ὥστε νὰ μᾶς προετοιμάσει νὰ δεχθοῦμε καὶ τὸν ἴδιον τὸν Βασιλιᾶ καὶ νὰ Τὸν δοξάσουμε γιὰ τὴν νίκη...

Μὲ τὸν ζωοποιὸ Σταυρὸ γλυκαίνει τὴν πικρία πού νοιώθουμε ἀπὸ τὴν νηστεία, μᾶς ἐνισχύει στὴν πορεία μας στὴν ἔρημο ἕως ὅτου φτάσουμε στὴν πνευματικὴ Ἱερουσαλὴμ μετὰ τὴν Ἀνάστασή Του... **Ἐ**πειδὴ ὁ Σταυρὸς λέγεται Ξύλον Ζωῆς καὶ εἶναι ἐκεῖνο τὸ ξύλον πού φυτεύτηκε στὸν Παράδεισο, γι'

αὐτὸ καὶ οἱ θεῖοι Πατέρες τοποθέτησαν τοῦτο στὸ μέσον τῆς Σαρακοστῆς, γιὰ νὰ μᾶς θυμίζει τοῦ Ἀδάμ τὴν εὐδαιμονία καὶ τὴν πτώση του ἀπὸ αὐτή, νὰ μᾶς θυμίζει ἀκόμα ὅτι μὲ τὴν συμμετοχὴ μας στὸ παρὸν Ἔβλο δὲν πεθαίνουμε πιά ἀλλὰ ζωογονοῦμαστε.

* * *

Ἔτσι ἀνανεωμένοι καὶ καθησυχασμένοι θ' ἀρχίσουμε τώρα τὸ δεύτερο μέρος τῆς Σαρακοστῆς.

Μιὰ ἀκόμα ἑβδομάδα καὶ τὴν Δ' Κυριακὴ ἀκοῦμε τὴν ἀναγγελία: «ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ ἀποκτανθεὶς τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται» (Μάρκ. θ' 31).

Ἡ ἔμφαση τώρα μετατοπίζεται ἀπὸ μᾶς, ἀπὸ τὴ δική μας μετάνοια καὶ τὴν προσπάθεια, στὰ γεγονότα ποὺ ἔγιναν γιὰ μᾶς καὶ γιὰ τὴν σωτηρία μας.

Κύριε ὁδοὺς ἡμῖν προφθάσαι, τὴν σήμερον ἡμέραν, Ἐβδομάδα ἀγίαν, προλάμπουσαν φαιδρῶς, τῆς Λαζάρου ἐκ νεκρῶν ἐγέρσεως φρικτῆς, ἀξίωσον τοὺς δούλους σου, τῷ φόβῳ σου πορεύεσθαι, τὸ στάδιον τῆς Νηστείας, ἅπαν διανύοντας.

Τὸν χρόνον τῆς Νηστείας, νῦν ὑπερμεσάσαντες, ἀρχὴν ἐνθέου δόξης, σαφῶς ἐπιδειζώμεθα, καὶ εἰς τέλος ἐναρέτου πολιτείας, φθάσαι θερμῶς σπεύσωμεν, ὅπως ληψώμεθα, τὴν τρυφὴν τὴν ἀγήρω.

* * *

Στὸν Ὁρθρο τῆς Τετάρτης τῆς Ε' Ἐβδομάδας ἀκοῦμε ἀκόμα μιὰ φορὰ τὸν *Μεγάλον Κανόνα* τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέα Κρήτης, ἀλλὰ αὐτὴ τὴν φορὰ ὀλόκληρο.

Ἄν στὴν ἀρχὴ τῆς νηστείας αὐτὸς ὁ Κανόνας ἦταν μιὰ πόρτα ποὺ μᾶς ὀδήγησε στὴν μετάνοια, τώρα, πρὸς τὸ τέλος, φαίνεται σὰν μιὰ «ἀνακεφαλαίωση» τῆς μετάνοιας καὶ τῆς πραγματοποίησής της.

Ἄν στὴν ἀρχὴ μόνο ἀκούγαμε τὸν Κανόνα, τώρα ἐλπίζουμε τὰ λόγια του νὰ ἔχουν γίνει λόγια μας, θρῆνός μας, ἐλπίδα μας, μετάνοια καὶ ἀκόμα μιὰ ἀξιολόγηση τῆς προσπάθειάς μας στὴν περίοδο τῆς Σαρακοστῆς: πόσα ἀπ' ὅλα αὐτὰ ἔγιναν ἀληθινὰ δικά μας; Πόσο μακριὰ προχωρήσαμε στὸ μονοπάτι τῆς μετάνοιας; **Γιατί** τώρα, ὅλα αὐτὰ ποὺ ἀφοροῦν ἐμᾶς, πλησιάζουν στὸ τέλος.

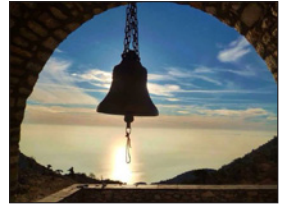
Ἀπὸ ἐδῶ καὶ μπρὸς πιά ἀκολουθοῦμε καὶ ἐμεῖς τοὺς μαθητὲς ποὺ «ἦσαν ἐν τῇ ὁδῷ ἀναβαίνοντες εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ ἦν προάγων αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς».

Τοὺς ἔλεγε δέ: «ὅτι ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ γραμματεῦσι, καὶ κατακρυνοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἐμπαΐξουσιν αὐτῷ καὶ μαστιγώσουσιν αὐτὸν καὶ ἐμπτύσουσιν αὐτῷ καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται» (Μάρκ. ι' 32-45). **Αὐτὸ εἶναι τὸ Εὐαγγέλιο τῆς Ε΄ Κυριακῆς.**

* * *

Ὁ τόνος στὶς Ἀκολουθίες τῆς Σαρακοστῆς ἀλλάζει. **Ἄν** στὸ πρῶτο μέρος τῆς ἡ προσπάθειά μας σκόπευε στὸ νὰ ἐξαγνιστοῦμε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι, τώρα πρέπει νὰ συνειδητοποιήσουμε ὅτι αὐτὴ ἡ καθαρότητα δὲν εἶναι αὐτοσκοπός, ἀλλὰ πρέπει νὰ μᾶς ὀδηγήσει στὸν στοχασμό, στὴν αὐτοσυγκέντρωση καὶ τὴν οἰκειοποίηση τοῦ Μυστηρίου τοῦ Σταυροῦ καὶ τῆς Ἀνάστασης.

Τὸ νόημα τῆς προσπάθειάς μας τώρα μᾶς παρουσιάζεται σὰν συμμετοχὴ σ' αὐτὸ τὸ Μυστήριον μὲ τὸ ὅποιο ἡμασταν τόσο ἐξοικειωμένοι καὶ τὸ θεωρούσαμε δεδομένο, ὥστε τὸ ξεχνούσαμε. **Καὶ** τώρα, καθὼς Τὸν ἀκολουθοῦμε πηγαίνοντας πρὸς τὰ Ἱεροσόλυμα μαζὶ μὲ τοὺς Μαθητὲς Του, εἴμαστε «ἐκθαμβοὶ καὶ ἔντρομοι».

*† Κυριακὴ Γ' Νηστειῶν
22.3.2021 ἐκ. ἡμ.*

(*) Πρωτοπρεσβυτέρου Ἀλεξάνδρου Σμέμαν, Μεγάλῃ Σαρακοστή - Πορεία πρὸς τὸ Πάσχα, σελ. 140-146, ἐκδόσεις «Προφύρα», ἐκδόσις ιγ', Ἀθήνα, Ἰανουάριος 2016. • Ἐπιμέλ. ἡμετ.